projekt

Stanowisko

Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych

z 23 września 2025 roku

w sprawie: **podjęcia działań legislacyjnych na rzecz zabezpieczenia interesów gminy w przypadku przymusowego dziedziczenia spadku przez gminy**

Nawiązując do licznych przykładów zaistniałej sytuacji, Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych wnioskuje o podjęcie działań prawnych na rzecz zabezpieczenia interesów gminy w przypadku przymusowego dziedziczenia spadku przez gminy.

Stosownie do treści Art. 935 k.c. w przypadku braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Zgodnie z treścią Art. 1023. § 1. Skarb Państwa ani gmina nie mogą odrzucić spadku, który im przypadł z mocy ustawy, § 2. Skarb Państwa ani gmina nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza.

Zgodnie z treścią art. 1030, od chwili przyjęcia spadku przez gminę, gmina jako spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe z całego swego majątku. A zgodnie z treścią art. 1031§ 2 przyjęcie przez gminę spadku z dobrodziejstwem inwentarza oznacza, że odpowiedzialność gminy za długi spadkowe jest ograniczona do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. A zatem, gmina jako spadkobierca przymusowy odpowiada do wysokości stanu czynnego spadku, ale egzekucja wobec gminy może być prowadzona z całego majątku gminy, w tym np. z jej rachunku bankowego.

W celu zabezpieczenia interesów gminy w przypadku przymusowego dziedziczenia przez nią spadku proponuje się jako wniosek *"de lege ferenda"* zmianę odpowiednich zapisów kodeksu cywilnego w celu ograniczenia prowadzenia egzekucji za długi spadkowe gminy jedynie do majątku wchodzącego w skład masy spadkowej. Gmina bowiem jako spadkobierca przymusowy, nie może spadku odrzucić. Mają takie prawo inni spadkobiercy, z którego korzystają w sytuacji, gdy masę spadkową stanowią jedynie długi. Należy zaznaczyć, iż celem proponowanych zmian nie jest umożliwienie gminie odrzucenia spadku, gdyż mogłoby to prowadzić do braku możliwości uregulowania spraw własności majątku spadkowego.

Zmianie winien ulec zapis art. 1023§ 2. "Skarb Państwa ani gmina nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza", poprzez dodanie: "z zastrzeżeniem, że Skarb Państwa lub gmina ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko z przedmiotów wchodzących w skład masy spadkowej". Odpowiednio,

zmieniony powinien zostać przepis art. 1030. Do chwili przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku. Od chwili przyjęcia spadku ponosi odpowiedzialność za te długi z całego swego majątku poprzez dodanie: z zastrzeżeniem treści art. 1023§ 2.

Przy obecnie obowiązujących przepisach prawa, gmina jako spadkobierca przymusowy jest pokrzywdzona w stosunku do pozostałej grupy spadkobierców. Kosztem podatników, mieszkańców danej gminy, uprzywilejowuje się wierzyciela, wobec którego gmina odpowiada jako spadkobierca przymusowy. Pozostali spadkobiercy mogą spadek odrzucić, mając świadomość dziedziczenia spadku, w skład którego wchodzą jedynie lub głównie długi, tj takiego, który nie ma wartości czynnej. Gmina nie ma takiej możliwości. Tym samym wierzyciel jest w uprzywilejowanej sytuacji do tej, jaka miała miejsce, gdy dłużnik jeszcze żył. Egzekucja bowiem może być prowadzona z majątku gminy przy braku majątku czynnego spadku. W praktyce zdarzają się sytuacje, gdy z majątku gminy, poprzez zajęcie jej rachunku bankowego, są egzekwowane środki na pokrycie długów spadkowych, pomimo, że wartość czynna spadku nie została jeszcze ustalona lub można przypuszczać, że ta wartość czynna będzie zerowa. Gmina spłacając długi spadkowe, odpowiadając całym swoim majątkiem, nie jest chroniona, pomimo że odpowiada z dobrodziejstwem inwentarza, tj do wartości czynnej spadku. Jeżeli po zakończeniu spisu inwentarza okaże się, że wyegzekwowane z majątku gminy kwoty przewyższają wartość czynną spadku, gmina będzie zmuszona do wytoczenia przeciwko wierzycielowi powództwa z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Do tego czasu majątek gminy będzie jednak uszczuplony.

Ustawodawca wprowadzając zasadę braku możliwości odrzucenia spadku przez gminę, przy odpowiedzialności gminy z całego jej majątku, chroniąc wierzyciela, robi to kosztem podatników, mieszkańców danej gminy. Proponowana zmiana wykluczy takie sytuacje, gdyż postępowanie egzekucyjne będzie mogło być prowadzone wobec gminy jedynie z majątku wchodzącego w skład spadku. Należy podkreślić, że proponowane zapisy nie prowadzą do pokrzywdzenia wierzycieli spadkowych, albowiem utrzymują ich pozycję w sytuacji nie pogorszonej w stosunku do tej jaka by była, gdyby dłużnik nadal żył.

Nadmierne uprzywilejowanie wierzycieli, którzy mogą dziś prowadzić egzekucję z całego majątku gminy wynika również z tego, że często ta egzekucja jest jedynie skuteczną, podczas gdy majątek wchodzący w skład masy spadkowej jest trudno zbywalny ze względu na jego obciążenia natury faktycznej lub prawnej. Organy egzekucyjne szybko i sprawnie egzekwują kwoty z majątku gminy, np. z rachunku bankowego, a gmina jest zmuszana do wytaczania powództw sądowych w celu odzyskania niesłusznie spłaconych przez nią długów spadkowych.

Biorąc pod uwagę powyższą argumentację, w naszej ocenie aktualny stan prawny nie jest sprawiedliwy, ponieważ naraża na dodatkowe koszty podatników. Biorąc pod uwagę ten i inne przytoczone argumenty, wnosimy o podjęcie odpowiednich działań legislacyjnych, których propozycję zamieściliśmy w piśmie.